

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ז

פרשת כי תצא

א. הרמב"ם - מורה נבוכים .

פרק כ', פסוק טז': כ', ט"ז

"לא תחיה כל נשמה"

וסמך לו מיד, 'למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם לה' אלהיכם' יאמר, לא תחשוב שזו אכזריות או בקשת גאולת דם, אבל היא פעולה שיגזור אותו הדעת האנושי, לסלק כל מי שסטה מדרך האמת וירוחקו המונאים כולם אשר ימנאו מן השלמות אשר הוא השגתו ית'.

מ"נ א', נ"ד

אלה

1. על אינה קושי או קציה מנסה פרשנו להשיב כאן?
2. לא אכזריות ולא אכזריות דם כאן, מה ככל זאת?

* * *

ב. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר .

פרק כב' פסוק ג': לאחר יאוש בעלים אין צורך להחזיר אבידה גם אם יודעים מיהו בעליה. מדוע? כי הממון אינו חלק אינטגרלי מן האדם ולכן כאשר אין הממון, פיזית, ברשותו וגם אין דעתו עליו (שהרי נתיאש ממנו) אין החפץ נחשב כממונו והוא הפקר. מכאן למדנו את מעמדו האמיתי של הממון לפי התורה. הממון הוא דבר חיצוני לאדם ואינו בשר מבשרו. רק מצוות, למוד תורה, תפילה וכדו' הופכים להיות חלק ממשי מן האדם, מעולמו הרוחני הפנימי והם המלוים אותו תמיד בעולם הזה ובחיי נצח בעולם הבא. כל זאת כותב ומסביר המהר"ל:

בפרק ב' דבבא מציעא (דף כ"א ע"ב) אמרו שם שאין צריך להחזיר האבידה אחר יאוש בעלים. ודבר זה נראה לבני אדם רחוק (-לא מוצדק) שיקח אדם את שאינו שלו והוא לא עמל ולא טרח. ודבר זה אינו (נוהג) לפי דת הנימוסית (-חוקי ההגיון האנושי) כי דת הנימוסית מחייב להחזיר האבידה אף אחר יאוש בעל האבידה. (אך) התורה שכלית לגמרי ואין התורה פונה אל הסברא (-אינה פועלת לפי הגיון אנושי). ומפני שהממון של אדם אינו עצם מעצמו ובשר מבשרו, רק הוא קנינו אשר הוא שייך לאדם, לפיכך כאשר נאבד הממון ממנו, (שאז) אין הממון ברשותו

כי תצא

וגם דעתו אין עליו שנתייאש והוציא את הממון מלבו, הרי דבר זה אינו עוד ממונו כלל שאינו ברשותו וגם אינו בדעתו והוא הפקר גמור, ולכך (-ולכן) אינו עוד ממון שלו. ומזה נלמד ענין הממון ומדריגתו שלא יעשה בממון כאילו היה גופו ונשמתו, שהרי כאשר אינו עם האדם אין לו חלק בו, ולכך (-ולכן) כאשר האדם מסתלק מן העולם ואינו אצל ממונו אין מלוין אותו כסף וזהב, אבל תורה ומעשים טובים מלוין אותו והם עם האדם לא יסורו ממנו, וזה ההפרש שיש בין קנין תורה ומעשים טובים (לבין הממון).

ואם היה הדין שכאשר הממון היה נאבד ומסולק ממנו שעדין היה שם בעליו עליו, היה האדם מחשיב העושר יותר ממה שהוא (-יותר מערכו האמיתי). ואם יאמר האדם דסוף סוף יש להחזיר האבידה כדי שלא יגיע היזק לחבירו, הלא דבר זה (גם) אמרו (חכמים) שיש להחזיר האבידה אף אחר יאוש בעל האבידה, לא מצד החיוב רק מצד החסד, שיש לאדם לעשות לפניו משורת הדין ולא יעמיד דבריו על הדין.

(באר הגולה ע' לג)

נשים נא לב למודגש בקטע זה. לאחר שיצא הממון מרשות האדם ולאחר יאוש מן החפץ אם עדין היה הממון נחשב כרכוש של המאבד היה אדם מעריך את ממונו כחלק ממשי ממנו, שהרי הרכוש תמיד נחשב שלו. באה התורה ומלמדת שברגע שיצא הממון מרשותו ונתיאש ממנו אבד הקשר לממון. ויש בכך מסר לאדם שיזכור שלאחר פטירתו כאשר הממון אינו ברשותו ואין דעתו על הממון אבד ממנו הממון לגמרי ואין לו יותר קשר אליו. לאחר המוות נשאר לאדם רק הרכוש הרוחני מצוות, תורה ומעשים טובים ורכוש רוחני זה נשאר אצלו לעולמים והוא המלווה את האדם גם לאחר מותו. וכך ידע האדם החכם להעריך נכונה אלו מול אלו. נכסים מול מצוות, רכושניות מול לימוד תורה, חמדת ממון מול מעשים טובים, החומרי מול הרוחני, החיצוני מול הפנימי החולף מול הנצחי.

מלכות

1. קרא שם את הפסוק, איך ניתן להניחו לפי פסוק?
2. כשננו אסביר כי לפי חוקי התורה אחרי יאוש בעליו, אין צורך להחזיר, התוכל לנאק?
3. מה הרציון האוביף למסקנה זו?
4. למה ככל זאת קיצו חכמים לפנים מעורת הדין יש להחזיר?
5. הרכוש הרוחני לצומת הרכוש החומרי בעת פטירת האדם, מראים מה כאמת חסד, איך?

* * *

ג. כלי יקר.

פרק כג' פסוק ה': [ה] על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. פרש רש"י, על דבר העצה שיעצו להחטיאכם. ודבר זה אינו מפרש במקרא, ועקר חסר מן הספר. גם אין הדעת נותנת להרחיק שתי אמות בעבור שלא קדמום בלחם. אלא ודאי העקר הוא בעבור שהחטיאום, ודבר זה מבאר במקרא, שלכך לא קדמום בלחם ומים, כדי שיהיו רעבים וצמאים מיגיעת הדרך, ועל ידי זה בהכרח יאכלו מזבחי אלהיהן וישתו מצרצור יין שלהם המרגילים לערוה, כדמסיק במסכת סנהדרין פרק חלק (קו.), כי כל עיף ויגע לא

יבקר בין אסור למת, ואוכל ושותה מכל מה שנותנין לו. והקב"ה ידע פונתם על זה האפן, על כן נתרחקו. לכך נאמר: "על דבר אשר לא קדמו", רצה לומר: על אותו דבר נסתר אשר אליו פונו בפה שלא קדמום. ואף על פי שהנקבות היו עקר בזנות, מכל מקום עקר האשמה תלוי באנשים, שדרךן לקדם, והאנשים התחילו בקלקלה, והמה הכריחו בנותיהן לזנות. ומטעם זה החיו בני ישראל הנקבות במלחמת מדן, פי טעו בדין זה שנתרחקו דוקא הזכרים. וזה פרוש יקר יותר ממה שדברו בזה כל המפרשים, והתרו כל הספקות שהקשו.

1. מהי דעת חז"ל - לפי רש"י - כאן ולאמה פרשנו אינו מסתפק בכך?
2. מהי דעתו של פרשנו וצ"ל סמך מה הוא מקסס אותה?
3. מהו ה"דבר הנסתר" אשר אלו כיוונו?
4. מה היתה טענתו של בני ישראל בדין לה?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב קופרמן.

פרק כד' פסוק כב':

(כב) פי-תדר נדר לה' אלהיך. הנה ראוי שיאמן דברך עם הכל³³, אמנם מה שתדר לה' אלהיך, לא בלבד אתה חייב לשלם, אבל עם זה צריך שיהיה התשלום בלי אחור³⁴. פי-דרש ידרשנו. שאם תאחר לשלם³⁵, הוא יגבה ממך בעל כרחך³⁶. והיה כך חטא. ועם מה שתשלם באפן זה³⁷, יהיה עליך עגש האחור³⁸.

כב

33. גם עם הגוי, כמבואר בפסוק הקודם. 34. ודין 'בל תאחר' נתחדש במשנה תורה, אחרי דין 'בל יחל דברו' שבפרשת מטות. הרי מצוה מבוארת. 35. היות וחידוש סוגיתנו הוא בדין 'בל תאחר', הרי שהדרישה מופנית להיבט זה של הנדר. 36. ולא יסתפק בהבטחות של השהיה, כי מעיקרי הנדר דין 'בל תאחר', לעומת התחייבות דומה כלפי הזולת. וכיצד יגבה בעל כרחו? עיין פירוש רבינו לשמות כב, כו ד"ה ושמעתי כי חנון אני: ...אתן לו קצת ממה שהייתי חונן אותך יותר על סיפוקך כדי שתוכל לפרנס בו אחרים. 37. על ידי כך שהקב"ה ידרוש ויגבה בעל כרחך, ובמילא קשה: אם כבר שילם, במה עוד יש חטא. הרי אדם החייב לחבירו. ושילם בעל כרחו, בזה נגמר הענין, ואי רצונו לשלם לפני כן אינו עוד נושא לדין, וכודאי לא לחטא. 38. כי 'בל תאחר' הוא לב לבה של הסוגיא כאן, ואם שילם אח"כ בעל כרחו, לא תיקן בזה את עיקר הסוגיא, וחטא 'בל תאחר' במקומו עומד.

1. מה בדיוק הדין כאן?
2. לאמה בצטט אסור לאחרי?
3. צ"ל מה החטא לפי זה?
4. איך הקב"ה יסדיר את הענין ולאמה ככל זאת נשאר החטא?

* * *